

УДК 0.51
ББК 95
Н 34

ФАХОВЕ ВИДАННЯ

затвержене Президією ВАК України 2010 р. від 10.02.2010 за № 1-05/1 (педагогічні науки)

Державний комітет телебачення і радіомовлення України Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації Серія КВ № 8811 від 01.06.2004 р.

Схвалено рішенням Вченої ради НПУ імені М. П. Драгоманова
(протокол № 6 від 25 січня 2012 р.)

Редакційна рада:

В. П. Андрущенко	доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАН України, академік НАПН України, ректор НПУ імені М. П. Драгоманова (голова Редакційної ради);
А. Т. Авдієвський	почесний доктор, професор, академік НАПН України;
В. П. Бех	доктор філософських наук, професор;
В. І. Бондар	доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України;
Г. І. Волинка	доктор філософських наук, професор (заступник голови Редакційної ради);
В. Б. Євтух	доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАН України;
П. В. Дмитренко	кандидат педагогічних наук, професор;
І. І. Дробот	доктор історичних наук, професор;
М. І. Жалдак	доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України;
Л. І. Мацько	доктор філологічних наук, професор, академік НАПН України;
О. С. Падалка	доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України;
В. М. Синьов	доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України;
М. І. Шкіль	доктор фізико-математичних наук, професор, академік НАПН України;
М. І. Шут	доктор фізико-математичних наук, професор, член-кореспондент НАПН України;
О. Г. Ярошенко	доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України.

Редакційна колегія:

В. І. Бондар	доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України;
О. Л. Биковська	доктор педагогічних наук, професор;
В. В. Борисов	доктор педагогічних наук, професор;
Л. П. Вовк	доктор педагогічних наук, професор;
П. В. Дмитренко	кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний редактор);
М. І. Жалдак	доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України;
М. С. Корець	доктор педагогічних наук, професор;
Л. Л. Макаренко	кандидат педагогічних наук, доцент (відповідальний редактор);
В. В. Обозний	доктор педагогічних наук, професор;
В. Д. Сиротюк	доктор педагогічних наук, професор;
О. Г. Ярошенко	доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України
С. М. Яшанов	доктор педагогічних наук, професор.

Н 34 **НАУКОВИЙ ЧАСОПИС** **НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО**
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА. Серія № 5. Педагогічні науки:
реалії та перспективи. – Випуск 31 : збірник наукових праць / за ред.
проф. М. С. Корця. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – 336 с.

УДК 0.51
ББК 95

У статтях розглядаються результати теоретичних досліджень і експериментальної роботи з питань педагогічної науки; розкриття педагогічних, психологічних та соціальних аспектів, які обумовлюють актуалізацію поставленої проблеми і допоможуть її вирішувати на сучасному етапі розвитку освіти.

© Автори статей, 2012
© Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012
© Редакційна рада, 2012

ТЕНДЕНЦІ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА І ЇХ ВПЛИВИ НА СОЦІАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНУ ОРІЄНТАЦІЮ УЧНІВ

У статті обґрунтовується необхідність розвитку соціально-професійної орієнтації й створення соціально-культурної ситуації, сприятливої для входження в соціально-професійне середовище та сприйняття норм, цінностей, правил цього середовища й адаптації, індивідуалізації, інтеграції в ньому. Визначено шляхи соціально-професійної орієнтації та виокремлено компетентнісний підхід з метою формування компетентностей достатніх для забезпечення рівня конкурентоздатності в "життєвому" середовищі.

Ключові слова: профільне навчання, соціально-професійна орієнтація, зміст освіти, компетентність, конкурентоздатність.

Суспільства, які побудують освіту, спрямовану на виховання та розвиток відповідальної за свої дії особистості, здатної до саморозвитку, самоосвіти, самовиховання, навченої мислити, опрацьовувати різноманітну інформацію й використовувати набуті компетентності у прийнятті адекватних рішень та вирішенні практичних завдань, змінюючи на краще життя, домінуватимуть у суспільних та соціально-економічних відносинах і матимуть завдяки цьому стійку динаміку випереджального розвитку.

Виховання і навчання соціально-професійно орієнтованої особистості забезпечується взаємодією науки і освітньої практики в процесі побудови освітньо-наукових і виховних систем. Компетентності, праця, технології, сировина та своєчасне уточнення і врахування певних закономірностей розвитку зумовлюють поступ країн.

Наприклад, видобутком для продажу мінеральних ресурсів отримують кошти, але втрачається без відновлення ресурсна база землі. Вирощування сільськогосподарської сировини збіднює родючість ґрунту. Вироблення обладнання і машин як продукту праці вимагає значних людських і енергетичних ресурсів, здобування високого рівня освіти, позиттєвого вдосконалення знань з метою випуску досконалішої технічної продукції, яка за рахунок новітніх технологій на світовому ринку наукоємної продукції країн великої сімки становить майже 80% [10]. Але фахівці, які розробляють, впроваджують і постійно удосконалюють наукоємні технології й продукцію, проходять довготривалий процес неперервної підготовки за певним соціально-професійно орієнтованим навчальним змістом освіти, формуючи необхідні компетентності, набуваючи при цьому життєвого досвіду.

Оскільки ринкова продуктивність суспільств різна у світі періодично аналізуються критерії оцінки світового господарства. Зокрема концепція чотирьох суспільств передбачає їх структурування за показником доданої вартості: агросировинні суспільства й економіки, базовані на ресурсно-видобувному капіталі – додана вартість транспортування природно-сировинних ресурсів становить лише один відсоток; науково-технологічні й індустріально-промислові, керовані індустріально-промисловим капіталом – додана вартість при виготовленні кольорових телевізорів становить 16 відсотків; інформаційно-комунікативні суспільства з надмобільною торгово-фінансовою економікою, керованою капіталом знань, інтелекту – показник доданої вартості при виготовленні "суперкомп'ютерів" сягає 1700 відсотків, а при виготовленні та продажі супутників, що забезпечують керування світовими мережами капіталу третього "прошарку" 2000 відсотків; ідейно й духовно інтегровані суспільства – додана вартість четвертого "прошарку" перевищує третій приблизно в 10 тисяч разів [27, с. 4].

У зв'язку з цим, є необхідність у напрацюваннях, пов'язаних із перспективним розвитком суспільних і соціально-економічних відносин, через змістову складову освіти в старшій школі. Це період, коли розпочинається процес соціально-професійної орієнтації учнів. На сучасному етапі розвитку є потреба у побудові освітньої системи, що спрямовує старшокласників до агро-сировинного, науково-технологічного й індустріально-промислового, інформаційно-комунікативного, морально-духовного цілепокладання. В Україні, як і в кожній розвинутій країні світового співтовариства, домінуючими є лише окремі напрями розвитку, які в економічній оцінці хоча і мають різну додану вартість, але характеризуються системним виявом і в суспільних відносинах та соціально-економічній структурі виконують функції забезпечення динаміки розвитку країни та задоволення духовних і матеріальних потреб населення.

Для інтеграції України в світові суспільні та соціально-економічні системи необхідне "системне пізнання світу" [1] й об'єктивний прогноз можливих тенденцій і напрямів розвитку. Позитивний результат досягається шляхом співпраці між галузями наукових досліджень, які охоплюють перспективи цих процесів, науково обґрунтовують і прогнозують майбутнє. Об'єктивна оцінка суспільного розвитку дає можливість визначити місце і роль науково-технічного прогресу в житті суспільства. Він є рушійною силою соціально-економічного життя, створює передумови для глибоких змін у знаряддях та інших засобах праці, в методах ведення і організації виробничих процесів. Ми живемо у вік бурхливої науково-технічної революції, яка є виявом науково-технічного прогресу, що охопив одночасно науку і техніку. Щоб зрозуміти суть сучасної науково-технічної революції, необхідно проаналізувати подібні революції минулого [23, с. 10]. Знаючи напрями й тенденції майбутнього розвитку можна змодельовати підготовку особистості до зустрічі з новими викликами і спрогнозувати майбутні можливості. В освітньо-виховному просторі має своєчасно коригуватися мета, зміст, методи, форми, принципи, процедура викладання, педагогічні технології тощо з урахуванням інтересів особистості, суспільства і держави. Зазначене коригування обумовлюється суспільними відносинами та соціально-економічними процесами. Новітні підходи у розв'язанні цих проблем характеризуються глибинним розумінням тенденцій майбутнього, систематизованістю, окресленням найближчих напрямів змін тощо.

Відповідно до потреб сьогодення старша школа засобами виховання, через зміст, методи, форми, принципи, процедуру викладання, педагогічні технології формує в старшокласників рівень національної свідомості, достатню життєву компетентність, соціально-професійний розвиток, комп'ютерну грамотність, уміння опрацьовувати інформацію, знання іноземних мов тощо. Сутність шкільної соціально-професійної орієнтації вочевидь розкривається у взаємній зумовленості і співвимірності людини з суспільством та соціально-економічним середовищем. Досягнення цієї гармонії підвищує цінності людського життя, а також сенс життя суспільного. Збереження та поповнення такої співвимірності є найважливішим суспільним завданням, у розв'язанні якого значна роль належить і педагогічним методам [20, с. 84]. У процесі загальноосвітньої підготовки в старшокласників формуються уміння потрібні для розв'язання життєво важливих практичних завдань на основі використання здобутих знань. У старшій школі маємо уникати переобтяження надмірним фактологічним матеріалом, що не містить відомості, які не мають освітньої цінності. Структура змісту навчання диференціюється залежно від схильностей, здібностей, життєвих планів старшокласників. Навчальне навантаження старшокласників, зумовлюється відповідністю змісту освіти і навчальних технологій їхнім психофізіологічним особливостям. Це забезпечує гармонійний розвиток, позитивно впливає на стан здоров'я, підвищує коефіцієнт мотивації навчання та рівень конкурентноздатності в середовищі.

Зосередження на потребах освіти і розвитку особистості передбачає пряму залежність проектування навчального змісту і методичного забезпечення [8] залежно від вікових та індивідуальних особливостей учнів. У цьому напрямі переважають педагогічні технології на основі активізації й інтенсифікації діяльності школярів. Принцип активності учня в навчальному процесі був і залишається одним із основних у педагогіці. Його сутність – цілеспрямоване активне сприйняття учнями явищ, які вони вивчають, їх осмислення, аналіз і застосування. Цей принцип передбачає якість навчальної діяльності, що характеризується високим рівнем мотивації, усвідомленою потребою в засвоєнні знань і вмінь [25, с. 194]. Основою перетворень є реальне знання потенційних можливостей старшокласників, прогнозування потреб і моделей розвитку. На цьому ґрунтуватиметься використання особистісно орієнтованих педагогічних технологій у старшій школі.

Згідно з таким підходом до створення розвивального середовища зусилля системи загальної середньої освіти спрямовуються в площину особистісно орієнтованого виховання, визначення і формування ціннісних орієнтацій, а також переосмислення усіх факторів, від яких залежить якість навчально-виховного процесу. Сучасна освітня парадигма цілеспрямовується до дитиноцентризму з пріоритетом розвитку особистості і характеризуються створенням морального й духовно-розвивального освітнього середовища. Зазначимо, що якість практичної виховної діяльності визначається наявністю чи відсутністю чинника ризику, що супроводжує досягнення певних морально-розвивальних цінностей як кожним вихованцем зокрема, так і всім навчальним загалом. Нині ступінь такого ризику доволі високий. Він виявляється в дедалі глибшій моральній деградації суспільства. Серед ознак такого становища однією з найвиразніших є неприпустима легковажність тих, хто причетний до виховання молодого покоління в недостатньому усвідомленні надзвичайної складності цього процесу і в некритичному використанні доволі поверхових, а тому й не виважених наукових поглядів, підходів, позицій [7, с. 114].

Коли для суспільства і особистості знання стали потужним засобом виробничої сфери та ресурсом у визначенні стратегічних напрямів економічного поступу [13] надзвичайно важливим є їх автентичність. Автентичні знання й інформація є потужним фундаментом у побудові ефективних економічних систем і глобальних проектів. Чітко окреслюється стійка динаміка в технологічному наповненні життя людини, що зумовлює необхідність постійної адаптації особистості до швидких життєвих змін та ритмів.

Основою знань, їхнім базовим компонентом є інформація. Важливо, щоб вона набувала життєвості і масштабності не лише на глобальному, а й на регіональному рівнях. Знання і життєвий досвід адаптують особистість до оточення і уможливають управління нею простими і складними усталеними і щойно виниклими, ще невідомими ситуаціями [22, с. 157]. Але знання змінюють свою змістовність і творчий вияв. На сучасному етапі розвитку суспільства колективна творчість має переважити індивідуальну в інноваційності [14, с. 1167]. Впродовж багатьох століть основною рушійною силою була творчість індивідуальна. У сучасному світі в силу об'єктивних тенденцій загальноцивілізаційного характеру суспільство набуває ряд характерних рис, які не були властиві для попереднього періоду. Це висуває нові вимоги як до загальносуспільного розвитку, так і до життя і діяльності кожної людини зокрема. Кардинальний характер цивілізаційних змін на початку XXI століття зумовлює такий же масштаб перемін, які повинні відбутися у підготовці учнів до життя і діяльності [28, с. 3]. Тому в сфері знань важливо дбати не лише про їх індивідуальне здобуття, але й про їх опанування в навчальних колективах і об'єднаннях [16] як важливих структурах суспільного поступу до нового рівня розвитку. При цьому внутрішньою потребою для

креативної особистості і суспільства в цілому стає систематичне отримання знань впродовж усього життя і їх колективістська реалізація у виробничих структурах суспільства.

Рух до знаннєвого суспільства має як позитивні, так і негативні наслідки [18; 19]. Глобальний доступ до інформації засобами новітніх інформаційно-комунікативних технологій, з одного боку, спрощує її отримання, а з іншого насторожує, бо такий доступ до інформації дає очікувані вихідні результати лише після прикладення значних індивідуальних зусиль в їх ретельній обробці й систематизації та інтеграції в площину застосування.

Доступ до інформації інформаційно-комунікативними засобами та Інтернет технологіями [32] несе в собі й певні загрози, пов'язані із запозиченням (копіюванням) інших культур на території отримання і застосування. Освіта і наука прагне досягти відповідності між змістом навчання і знаннями, уміннями та навичками, необхідними для певної професійної діяльності, і наближення їх до європейських стандартів. Впровадження результатів виконання Державної програми сприяє створенню умов для входження України в європейський економічний, політичний, науковий та освітній простір [12, с. 37]. Щоб уникнути певних загроз перед доступом до інформації (для старшої школи і широкого загалу) треба її ретельно опрацювати і обирати в межах компетентностей. У разі недотримання цього принципу неякісно надана старшокласникам і широкому загалу інформація уповільнює поступальний розвиток, а ще гірше – спрямовує суспільні та соціально-економічні процеси (стандартизовані критерії суспільного життя, освіти, традиційні системи праці, повсякденне життя, культурний розвиток тощо) на хибний шлях.

Звертаємо увагу на необхідність допомоги старшокласникам у формуванні істинних життєвих ціннісних орієнтацій, поведінки, живого міжособистісного спілкування і взаємодії з певними прошарками суспільства [30]. Ці цінності становлять основу людського багатомірного буття, яке не може бути замінене “віртуальним життям інформаційної мережі”.

Разом з тим у наш час і в майбутньому відбуватимуться певні зміни щодо масового доступу до релевантної інформації, швидкості її отримання через міжнародну комунікаційну мережу та оперативності взаємодій між користувачами. Це впливає на періодичність коригування змісту, методів, форм, принципів, процедури викладання, педагогічних технологій в старшій школі, завдання яких полягатиме в збалансуванні, передачі, ретельній обробці, креативному використанні інформації в процесі реалізації різних навчальних проєктів.

Зміст, метод, форми, принципи, процедура викладання, педагогічні технології для старшої профільної школи базуються як на національній культурно-історичній, так і на полікультурній спадщині й соціальному, історичному підґрунті із врахуванням індивідуалізації і соціалізації в процесі відбору інформації, яка знаходиться в постійній особистісній, колективістській і владній взаємодії.

Розроблення нового змісту, методів, форм, принципів, процедур викладання, педагогічних технологій вимагає критичного аналізу різних моделей освіти і традиційних освітніх положень. У сучасних умовах старшокласники, які навчаються вчитися, здобуваючи знання і вміння в найрізноманітніших життєвих ситуаціях, навіть поза межами навчально-виховних інституцій, формують в собі, як об'єкти суспільного розвитку, [3, с. 233] цінності й орієнтації оточуючого середовища. З часом отримані знання і вміння трансформуються з однієї площини в іншу, що дає їм можливість успішно розв'язувати непередбачувані проблемні ситуації впродовж життя. Підвищуючи життєспроможність, старшокласник формує здатність діяти на рефлексивному рівні,

самокритичному ставленні в процесі здобування знань, напрацюванні критеріїв адекватної оцінки своїх успіхів і поразок під час виконання завдань з метою здобування і розвитку компетентнісних цінностей.

Зазначимо, що на сучасному етапі розвитку старшої школи домінує традиційний підхід в організації навчально-виховного процесу, який полягає в концентрації зусиль педагога на формуванні знань; зосередженні старшокласника на вчителів та академічних предметах; поділі змісту освіти на предмети; чіткій регламентації структури і розподілу навчального навантаження; адміністративному втручанні та централізованому управлінні; незмінності (відсутності коригування) академічного підходу; орієнтованості на вивчення і точне відображення задалегідь підготовлених знань; пріоритеті загального оцінювання отриманих старшокласником знань; наданні переваги лекторським (офіційним) догматичним підходам у здійсненні навчально-виховного процесу; домінуванні одноманітності теоретичних проєкцій при викладенні навчального матеріалу тощо.

У зв'язку з цим, виникає необхідність перегляду традиційного змісту, методів, форм, принципів, процедур викладання, педагогічних технологій в старшій школі, що викликана глобальними інтеграційними процесами регіонального й світового масштабу [17; 24; 29], а також трансформацією України в європейське і світове співтовариство.

На основі визначених перспектив розвитку профільної старшої школи зміст і організація навчально-виховного процесу в ній має базуватися на таких підходах: формування в старшокласників вихідних знань і очікуваних результатів їх застосування; зосередження педагога на здібностях і психофізіологічних можливостях особистості; диференційований підхід у процесі розподілу навчального навантаження; передбачення прогнозованої гнучкості, ґрунтованої на різних типах і рівнях територіально-місцевої автономії (регіону з місцевим самоврядуванням) у рамках загальноприйнятих принципів та стандартів якості; відкритість і доступність для суспільства; наступність у системі безперервної освіти; стимулюванні розвитку здібностей вищого порядку, набуття соціальних, психоемоційних, технологічних, практичних, моторних, художніх та інших умінь; зосередження педагога на прогресивно-виховному оцінюванні; домінування підходів, орієнтованих на активну участь старшокласника, його співпрацю і взаємодію з педагогом; перевага комплексних підходів, які сприяють встановленню зв'язків між теорією та практикою, а також допомозі педагога у застосовуванні знань і вирішенні при цьому певних практико орієнтованих завдань; організація особистісно орієнтованого навчально-виховного процесу.

У цьому інноваційному процесі важливим є безконфліктне існування традиційних підходів в організації навчально-виховного процесу для старшої школи і створення умов для поступового переходу від традиційної до інноваційної освітньо-виховної моделі. Інноваційна модель сприяє розвитку інтелектуальних умінь вищого порядку й підвищенню рівня креативності особистості, а також реалізації прагнення особистості до самовдосконалення, мотивує відкриття й дослідження світу і прикладання певних зусиль до його вдосконалення [2].

На сучасному ж етапі суспільного та соціально-економічного розвитку важливо сформувати в старшокласників якості для адаптації в оточуючому середовищі, озброївши їх компетентностями для проведення гуманних змін [15; 26], які покращуватимуть життя людини, не руйнуючи природне середовище. Це спонукає до проведення аналізу принципових відмінностей традиційного і сучасного підходу в організації навчально-виховного процесу для старшої школи, їх розуміння, переосмислення і виходу на змішану модель із врахуванням притаманних українській культурі традицій та інституціоналізації як соціологічних констант [4, с. 131].

Для перебудови освітньої системи з метою відображення в ній потреб адаптації до нових ситуацій в швидкозмінному світі, потрібна компетентність у багатьох складових побудови освітнього простору. Компетентнісний підхід базується на знаннях, здібностях, уміннях осмислювати і діяти, вивчати, самостійно розв'язувати проблеми і в перебудові освітньої системи – на формуванні умінь і наявних можливостей, достатніх для адекватних дій у відповідних ситуаціях.

Створення ситуації, в якій особистість постійно розвивається, зростає, дозріває [5, с. 21] вимагає: розробки основних універсальних компетентностей для українського суспільства, що потребує узгодження з цінностями і напрямками розвитку; розчленування компетентностей за категоріями узагальненості й конкретності, індивідуальності і колективності, базовості, важливості, пересічності тощо; практичної реалізації завдань довгострокової стратегії і переходу від предметно-орієнтованого до особистісно орієнтованого навчально-виховного процесу; побудови ментальної навчальної моделі на культурологічній основі.

Наступна проблема стосується автентично-компетентісно зорієнтованого підходу, спрямованого на формування якостей особистості для успішності діяльності в прогнозованому світі, оскільки людина живе в природному світі і бере участь у природних процесах [6, с. 94].

У зв'язку з цим підготовка педагогів до роботи із старшокласниками передбачає не лише засвоєння ними теоретичних знань з навчального предмету, а і формування та розвиток відповідних компетентностей.

Компетентнісний підхід знайде своє місце і в контексті традиційної організації навчально-виховного процесу за умови розвитку базових та інструментальних умінь (уміння читати, писати, рахувати тощо). Підґрунтям для зростання компетентностей є знання, уміння, орієнтації, цінності тощо. У цьому контексті педагоги мають врахувати, що старшокласники, здобуваючи та поглиблюючи знання, уміння і установки, водночас здатні швидко та ефективно їх застосовувати у відповідь на змінність ситуацій [31] в їх особистому, професійному і суспільному житті.

У процесі планування та організації навчально-виховного процесу враховується, що знання здобуті старшокласниками в результаті навчання дією, і ті, що спираються на попередній життєвий досвід, запам'ятовуються на довше, ніж знання, здобуті теоретично і замало пов'язані із повсякденним життям. Психологічна і практична готовність до свідомої і активної праці на користь суспільства – головне завдання національного виховання молодого покоління. Рациональна організація продуктивної праці у поєднанні з навчанням учнів є важливим засобом не тільки інтелектуального, фізичного і морального, але і соціально-професійного розвитку особистості. Всі спроби уникнути продуктивної праці закінчувались негативно як для особистості, так і для суспільства в цілому. Багатогранність і багатство інтелектуального змісту продуктивної праці, постановка перед учнями цікавих технічних, технологічних і організаційно-економічних завдань, вирішення яких потребує самостійності мислення, творчості дозволяє сформувати креативну особистість [21, с. 18-20].

Загальноосвітні навчальні заклади, які не зможуть запропонувати особистісно-розвивальну, соціально-професійно орієнтовану навчально-виховну основу, втрачатимуть учнів, які досягатимуть в навчанні низьких результатів у віці до 15 років, почувавши себе незахищеними в соціальному плані. Шлях до усунення цих проблем лежить через побудову освітньо-виховних моделей базової і профільної освіти для старшої школи, а також участі старшокласників і їхніх батьків в обговоренні і виборі власного навчального плану з метою побудови соціально-професійної траєкторії. Це підвищує соціальну вмотивованість [9] і стимулює докладання ними зусиль для успішного опанування

запропонованого змісту навчання.

Потребує вирішення проблема контролю за особистісними переживаннями і страхами старшокласників, яка набула актуальності у зв'язку із зміною суспільного та соціально-економічного регіонального та державного устрою. Зустрічаючись з ними в молодому віці, особистість не завжди підготовлена їх побороти. Тягар успішності і страх поразки найбільше хвилює сьогодні старшокласників. Освіта має допомагати індивідууму та суспільству загалом контролювати переживання та страхи. Є багато страхів, які людині необхідно побороти, з-поміж них – страх зазнати поразки. Людина – тендітне створіння, а сучасний світ в жодному разі не дає надії, що майбутнє буде мирним, затишним місцем без страхів та переживань. У зв'язку з цим маємо дати відповіді на запитання: Чи ми маємо перелік тих переживань і страхів, на боротьбу з якими освіті і науці слід звернути особливу увагу? Чи можливо створити такий перелік на основі аналізу подій сучасності? Чи можливо передбачити, як і які страхи будуть змінюватися? [11, с. 16-17].

Отримавши орієнтовний перелік переживань і страхів, освітяни і науковці співпрацюватимуть із старшокласниками і батьками в їх подоланні, або хоча б нівелюванні до мінімуму за допомогою певних засобів. Зрозуміло, що створити перелік на основі аналізу сучасних подій і прогнозу на майбутнє, передбачаючи динаміку змін, навряд чи можливо. Але оскільки сучасні події в світі не гарантують мирного співіснування, є потреба в підготовці молодого покоління до можливих змін, страхів і переживань. Один із засобів – допомога старшокласникам у створенні й розвитку надійних і продуктивних міжособистісних зв'язків як на регіональних рівнях, так і в світовому масштабі.

Отже, зазначимо, що при розробці змісту, методів, форм, принципів, процедур викладання, педагогічних технологій для старшої школи слід ретельніше аналізувати міжнародні освітні моделі й системи, а при відборі окремих складових, з метою навіть часткової трансформації в український освітній простір, звертати увагу не лише на їх ефективність в міжнародному освітньому просторі, а й на тенденцію змін у суспільних і соціально-економічних відносинах. Через аналіз історично сформованих просвітницьких процесів необхідно трансформувати в майбутні навчально-виховні моделі і системи кращі здобутки української і світової педагогіки, переглянувши основні освітні складові з метою коригування навчально-виховного змісту в старшій школі на новій культурологічній базі. В умовах складного полікультурного простору такий підхід забезпечить поступ підростаючого покоління й країни до нового рівня суспільних відносин, а також духовного та соціально-економічного розвитку. Рівень же задоволення потреб особистості й суспільства перебуває в прямій залежності від якості освіти в старшій школі (початковій ланці системи неперервної освіти), динаміки навчальних досягнень старшокласників та рівня їх соціально-професійної орієнтації.

Використана література:

1. Аверсанов А. Н. Системное познание мира: метод. проблемы / А. Н. Аверсанов. – М.: Политиздат, 1985. – 263 с.
2. Амонашвили Ш. А. Педагогическая симфония: избр. страницы / упоряд. О. Ф. Золотова. – К.: Плетяда, 2005. – 250 с. – (Відкритий урок).
3. Ананьев Б. Г. Человек как предмет познания / Борис Герасимович Ананьев. – Л.: Ленингр. ун-т, 1968. – 339 с.
4. Бергер П. Социальное консультирование реальности: Медиум трактат по социологии знания / Питер Бергер, Томас Лукман. – М., 1995. – 333 с.
5. Бергсон А. Творческая эволюция. Материя и память / Анри Бергсон: пер. с франц. – Мн.: Харвест, 1999. – 1407 с. (классическая философская мысль).
6. Бердяев Н. А. О назначении человека / Николай Александрович Бердяев. – М.: Республика, 1993. – 383 с.

7. Бех І. Д. Виховання особистості: сходження до духовності: наук. видання / І. Д. Бех. – К.: Либідь, 2006. – 272 с.
8. Бондар В. І. Теорія і технологія управління процесом навчання у школі / В. І. Бондар. – К.: Школяр, 2000. – 191 с.
9. Бочева Л. Б. Особенности взаимосвязи социальной мотивации и мировоззрения в юношеском возрасте: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. психол. наук: спец. 19.00.07 – педагогическая и возрастная психология / Л. Б. Бочева. – М., 1987. – 24 с.
10. Васильев Ю. К. Политехническое образование, трудовое воспитание и профориентация школьников: аннотир. тематика лекций / Юрий Константинович Васильев. – М.: Знание, 1976. – 48 с.
11. Виклик для України: розробка рамкових основ змісту (національного курикулуму) загальної середньої освіти для 21-го століття: матеріали всеукр. наук. практ. конф. – К., 2007. – 239 с.
12. Вища освіта України і Болонський процес: навч. посіб. / [за ред. В. Г. Кременя; М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, В. Д. Шинкарук, В. В. Грубінко, І. І. Бабін]. – Т.: навч. книга – Богдан, 2004. – 384 с.
13. Герасимчук В. І. Соціально-орієнтований ринок праці і проблеми його становлення / Володимир Іванович Герасимчук; Україн. ін-т. соц. досліджень. – К., 2000. – 32 с.
14. Гильбух Ю. З. Темперамент и психологические способности школьника: психология, диагностика, педагогика / Ю. З. Гильбух. – 2-е изд. допол. и перераб. – К.: Ин-т. психологии АПН Украины, 1993. – 272 с.
15. Иванов В. М. Педагогические условия социализации: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. пед. наук: спец. 13.00.05. – Социальная педагогика / В. М. Иванов. – К., 1998. – 20 с.
16. Клепко С. Ф. Інтегративна освіта і поліморфізм знання / Сергій Федорович Клепко; Інститут педагогіки АПН України; – К.: Полтава, 1998. – 358 с.
17. Ковязина З. П. Дифференциация содержания образования в старшей школе США: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Ковязина Елена Петровна. – К., 1989. – 194 с.
18. Кремень В. Г. Освіта і наука України: шляхи модернізації (факти, роздуми, перспективи) / В. Г. Кремень. – К.: Грамота, 2003. – 216 с.
19. Кремень В. Г. Україна: шлях до себе: проблеми суспільної трансформації / В. Г. Кремень, В. М. Ткаченко. – К.: Вид. Центр “Друк”, 1998. – 446 с.
20. Лавриченко Н. М. Педагогіка соціалізації: європейські абрис: [монографія] / Н. М. Лавриченко. – К.: Віра ІНСАЙТ, 2000. – 444 с.
21. Мадзигон В. Н. Продуктивная педагогика. Политехнические основы соединения обучения с производительным трудом: [монография] Василий Николаевич Мадзигон. – К.: Вересень, 2004. – 323, [1] с.
22. Монтень М. Опыты. О стойкости, праздности, умственности и страстях: пер. с фр. / Мишель Монтень. – М.: ООО АСТ; Х.: Фолио, 2003. – 654 с.
23. Освіта України і науково-технічний прогрес: історія, досвід, уроки / [В. М. Курило, В. П. Шепотько]. – К.: Деміур, 2006. – 432 с.
24. Пронников В. А. Японцы: этнограф. очерки / Владимир Алексеевич Пронников, Иван Дмитриевич Ладанов. – М.: Наука, 1983. – 270 с.
25. Селевко Г. К. Энциклопедия образовательных технологий: в 2 т. / Герман Константинович Селевко. – М.: НИИ школьных технологий, 2006.
26. Т. 1. – 2006. – 816 с.
27. Т. 2. – 2006. – 816 с.
28. Скрипка В. І. Соціалізація учнівської молоді в умовах розбудови національної школи (соціально-філософський аналіз): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук: спец. 09.00.11. – філософія, історія, соціологія. – К., 1994. – 17 с.
29. Соснін О. І. Експорт знань “дволикі” технології / Олександр Соснін // Науковий світ: – 2004. – № 11. – С. 4-7.
30. Теоретичні та методичні засади розвитку педагогічної освіти: педагогічна майстерність, творчість, технології: зб. наук. пр. / за ред. Н. Г. Ничкало. – Х.: НТУ “ХП”, 2007. – 644 с.
31. Терещенко Ю. І. Україна і європейський світ / Ю. І. Терещенко. – К.: Перун, 1996. – 495 с.
32. Титаренко Т. М. Життєвий світ особистості: структурно-генетичний підхід: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора психол. наук: спец. 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія / Т. М. Тименко. – К., 1994. – 48 с.
33. Формирование личности старшеклассника / [под ред. И. В. Дубровиной, А. Д. Андреева и др.]. – М.: Педагогика, 1989. – 168 с. – (Образование. Пед. науки).
34. Шевченко В. Е. Англо-український тлумачний словник редакційно-видавничої комп’ютерної техніки. – К.: Либідь, 2006. – 320 с.

Поддячий Н. Тенденции развития общества и их влияние на социально-профессиональную ориентацию учащихся.

В статье обосновывается необходимость развития социально-профессиональной ориентации и создания социально-культурной ситуации, благоприятной для вхождения в социально-профессиональную среду и восприятие норм, ценностей, правил этой среды и адаптации, индивидуализации, интеграции в ней. Определены пути социально-профессиональной ориентации и выделен компетентностный подход с целью формирования компетентностей достаточных для обеспечения уровня конкурентоспособности в "жизненной" среде.

Ключевые слова: профильное обучение, социально-профессиональная ориентация, содержание образования, компетентность, конкурентоспособность.

Piddyachiy Mykola. Progress of society trends and their influence on the socially-professional orientation of student

The necessity of development of socially-professional orientation and creation of social'nokul'turnoy situation, friendly to included in a socially-professional environment and perception of norms, values, rules of this environment and adaptation, integration in it is grounded in the article. Certainly ways of socially-professional orientation and kompetentnostnyy approach is selected with the purpose of forming of kompetentnostey sufficient for providing of level of competitiveness in a "vital" environment.

Keywords: type teaching, socially-professional orientation, maintenance of education, competence, konkurentnosposobnost'.

Повечера І. В.

**Чернігівський державний педагогічний університет
імені Т. Г. Шевченка**

ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАГАЛЬНОТЕХНІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

У статті розглянутий вплив інформаційного забезпечення на якість загальнотехнічної підготовки майбутніх учителів трудового навчання, а також основні аспекти використання інформаційного забезпечення в процесі вивчення загальнотехнічних дисциплін, які дозволяють оптимізувати процес навчання, зробити його цілеспрямованим і дійовим.

Ключові слова: загальнотехнічні дисципліни, професійно орієнтовані завдання, інформаційне забезпечення.

Підготовка майбутніх вчителів трудового навчання передбачає вивчення широкого кола питань технічного спрямування. Це дає можливість підготувати вчителя спроможного не тільки закласти в учнів основи технічних знань, а й зорієнтувати їх на вибір професій технічного спрямування.

Система загальнотехнічної підготовки включає в себе вивчення таких питань: загальні (методологічні, історичні, економічні тощо) питання техніки; принципи дії і будову основних функціональних органів технічних систем; найбільш розповсюджені зразки сучасної техніки, які застосовуються в народному господарстві та побуті; виробництво техніки; мову техніки – креслення [1]. Отже, загальнотехнічні дисципліни включають в себе знання про способи застосування природних і технічних законів з метою досягнення цілей майбутньої професійної діяльності та формування умінь користуватися ними. Ці знання, уміння та навички мають спрямований практичний характер і безпосередньо пов'язані з професійною підготовкою майбутніх учителів трудового навчання.